

dr hab. Dominik Drzazga

Katedra Zarządzania Miastem i Regionem

Wydział Zarządzania, Uniwersytet Łódzki¹

RECENZJA

**rozprawy doktorskiej Pana mgra Tomasza Laskowicza
pt.: „Identyfikacja ekonomicznego wpływu morskich farm
wiatrowych na poziomie lokalnym na podstawie analizy
przypadku farm brytyjskich i polskich”**

napisanej w Szkole Doktorskiej przy Wydziale Ekonomicznym

Uniwersytetu Gdańskiego

pod kierownictwem naukowym Pana prof. dra hab. Jacka Zauchy (promotor)

promotor pomocniczy: Pan dr Łukasz Dopierała

Podstawa formalna sporządzenia recenzji

Podstawę formalno-prawną przygotowania niniejszej recenzji stanowi pismo Przewodniczącego Rady Dyscypliny Ekonomia i finanse Uniwersytetu Gdańskiego – Pana dra hab. Leszka Czerwonki, profesora Uniwersytetu Gdańskiego – z dn. 23 października 2025 r., zawierające prośbę o opracowanie recenzji rozprawy doktorskiej Pana mgra Tomasza Laskowicza.

Informacje ogólne o recenzowanej rozprawie doktorskiej

Recenzowana rozprawa doktorska ma charakter zbioru opublikowanych artykułów naukowych, których autorem lub współautorem jest Pan mgr Tomasz Laskowicz. Zasadniczą część rozprawy doktorskiej stanowi cykl sześciu artykułów naukowych napisanych w języku

¹ Afilacja recenzenta: Katedra Zarządzania Miastem i Regionem, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Łódzki 90-237 Łódź, ul. Jana Matejki 22/26, pok. 149, e-mail: dominik.drzazga@uni.lodz.pl , strona internetowa: <https://www.uni.lodz.pl/pracownicy/dominik-drzazga>

angielskim, wydanych w latach 2021-2025 (jeden artykuł z roku 2021; dwa artykuły z roku 2022, jeden artykuł z roku 2024; dwa artykuły z roku 2025). Poza artykułami naukowymi w skład przekazanej do recenzji rozprawy weszły również inne materiały opracowane w roku 2025, takie jak:

- **streszczenie** po polsku (i anglojęzyczny **abstrakt**);
- **wstęp** do rozprawy doktorskiej będący rodzajem **autoreferatu**, w którym omówiono zagadnienia (tezy) będące przedmiotem artykułów naukowych poddawanych ocenie, wraz zestawieniem literatury wykorzystanej do jego napisania;
- **omówienie dorobku naukowego** Pana mgra Tomasza Laskowicza, zawierające przegląd aktywności naukowych kandydata, wykaz (listę) publikacji stanowiących rozprawę doktorską, miary biblio-metryczne i oświadczenia współautorów publikacji.

Całość przekazanego do recenzji materiału liczy 151 stron. Rozprawa nie zawiera załączników. Można uznać, że tak sporządzona rozprawa prezentuje osiągnięcia naukowe kandydata w sposób odpowiedni do wymogów postępowania wszczętego w sprawie nadania stopnia naukowego doktora.

Mając na uwadze charakter przedmiotowej pracy doktorskiej, na którą składa się cykl artykułów naukowych, w niniejszej recenzji skupiono się przede wszystkim na ocenie na ile sześć publikacji naukowych przedłożonych jako rozprawa, tworzy spójną całość skoncentrowaną wokół tematu ujętego w jej tytule i prezentuje oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dokumentując zarazem zdolności Autora do prowadzenia badań naukowych oraz jego ogólną wiedzę teoretyczną z zakresu ekonomii i finansów. Przedmiotem recenzji nie są więc szczegółowe treści poszczególnych artykułów naukowych (te bowiem przeszły już proces recenzowania, zostały przyjęte przez właściwe redakcje i opublikowane), ale ocena na ile publikacje te razem dostarczają rozwiązania problemu badawczego ujętego w tytule rozprawy doktorskiej.

Ocena trafności doboru tematu rozprawy

Tematyka rozprawy doktorskiej jest niezwykle aktualna i ważna, tak z praktycznego jak i również teoretycznego punktu widzenia.

Potrzeba zwiększania udziału odnawialnych źródeł energii (OZE) w bilansie energetycznym współczesnych gospodarek jest istotnym uwarunkowaniem osiągnięcia ambitnych celów polityki klimatycznej, nastawionej na mitygację antropogenicznych zmian klimatycznych, jakie Unia Europejska stawia przed krajami członkowskimi. W tym kontekście

szczególnie istotne wydaje się prowadzenie badań nad czynnikami, które realnie warunkują zdolności systemów społeczno-gospodarczych do rozwoju energetyki opartej na OZE. Recenzowana praca zdecydowanie wpisuje się w ten nurt badawczy podejmując interesujący z poznawczego i praktycznego punktu widzenia wątek dotyczący zjawiska tzw. *local content*, który to Autor rozprawy definiuje jako (str. 13): „...wartość strumieni środków inwestowanych, w gospodarkę krajową w wyniku realizacji inwestycji infrastrukturalnych ...” oraz „...wskaźnik stopnia zaangażowania lokalnego sektora w łańcuchu dostaw [...] odzwierciedlający jego potencjał do generowania miejsc pracy, absorpcji technologii i rozwoju gospodarki narodowej...”. Skoncentrowanie uwagi w pracy doktorskiej na tym aspekcie pozwala – zdaniem recenzenta – zidentyfikować czynniki motywujące lokalne podmioty gospodarcze do podejmowania aktywności ekonomicznych (w postaci inwestycji w infrastrukturę, tworzenia nowych miejsc pracy, rozwijania łańcuchów dostaw itp.), które są związane z rozwojem sektora OZE. Takie ujęcie tematyki rozprawy pozwala ocenić, na ile rozwój OZE (w przypadku tej pracy – morskiej energetyki wiatrowej – MEW) jest lub może być w Polsce powodowany przez bodźce rynkowe, a więc takie, które są najskuteczniejsze w inicjowaniu koniecznej, z cywilizacyjnego punktu widzenia, transformacji energetycznej. Wiedza na ten temat pozwala ocenić na ile osiągnięcie normatywnych celów polityki klimatycznej i energetycznej może być wspierane (lub nie) przez realnie istniejące w lokalnych oraz regionalnych układach gospodarczych mechanizmy ekonomiczne. Wybór tematu pracy ma więc przede wszystkim silne uzasadnienie praktyczne (tj. ważne z punktu widzenia oceny zdolności do sprawnego prowadzenia polityki klimatyczno-energetycznej – z wykorzystaniem „oddolnych” mechanizmów ekonomicznych). Można powiedzieć, że ujęcie pracy doskonale wpisuje się również w hasło „myśl globalnie – działaj lokalnie” ilustrujące rekomendowany sposób podejmowania działań na rzeczy harmonizacji wzrostu gospodarczego z wymogami w zakresie ochrony środowiska (*vide* paradygmat sustensywnego rozwoju).

Podjęcie tematu recenzowanej rozprawy doktorskiej jest również dobrze uzasadnione na gruncie naukowo-poznawczym. W tym kontekście przedmiotem pracy jest rozpoznanie specyfiki mechanizmów rozwoju lokalnego w odniesieniu do takich gospodarek, w których sektor OZE (a w szczególności MEW) może stanowić potencjalnie istotny czynnik rozwojowy.

Oryginalność pracy – ujmując rzecz ogólnie – wynika więc z próby rozpoznania i przeanalizowania ekonomicznych mechanizmów (czynników) stojących za rozwojem OZE (na przykładzie morskiej energetyki wiatrowej), które są równie istotne w praktyce jak uwarunkowania technologiczne czy rozwiązania prawne (które często były i są tematem licznych badań oraz prac naukowych).

Ocena poznania przez doktoranta dotychczasowego stanu wiedzy na temat podjęty w rozprawie (ocena przeglądu literatury przedmiotu)

Mając na uwadze charakter recenzowanej rozprawy doktorskiej, którą stanowi zbiór sześciu artykułów naukowych, oceny stopnia rozpoznania aktualnego stanu wiedzy na temat zagadnień będących przedmiotem rozprawy doktorskiej (ujętych w jej tytule) dokonać można poprzez odniesienie się do treści poszczególnych publikacji.

W dwóch artykułach naukowych wchodzących w skład rozprawy znajduje się wprost ujęta sekcja stanowiąca przegląd literatury na temat jakiego dotyczy dany artykuł (str.: 46-48; 135-138). W czterech pozostałych artykułach nie ma co prawda sekcji zatytułowanej „przegląd literatury”, ale można uznać, że rolę taką spełniają (przynajmniej częściowo) sekcje zatytułowane: „wprowadzenie” (str.: 57-59; 92-93) oraz „teoria” / „tło teoretyczne” (str.: 78-81; 111-113).

We wszystkich przedłożonych jako rozprawa publikacjach znajdują się bardzo liczne odwołania do aktualnej literatury przedmiotu i towarzyszące im spisy wykorzystanych pozycji bibliograficznych zamieszczone na końcu artykułów. Odwołania w zdecydowanej większości wskazują na wykorzystywanie przez Autora publikacji anglojęzycznych.

Dodatkowo w przekazanej do recenzji pracy znajduje się ponadto spis literatury (str. 33-36) wykorzystanej do napisania wstępu do rozprawy (str. 12-32), który (jak to już wspomniano wyżej) stanowi rodzaj autoreferatu. Tę część rozprawy (w szczególności treści zawarte na str. 12-18 gdzie Autor m.in. identyfikuje istniejące w zakresie tematu rozprawy deficyty wiedzy / luki badawcze) można więc również uznać za element przeglądu literatury przedmiotu i charakterystyki istniejącego stanu wiedzy w tematyce rozprawy.

Reasumując, można uznać, że odpowiednie (wskazane wyżej) treści recenzowanej rozprawy (zawarte zarówno we wstępie jak i w poszczególnych artykułach naukowych) wskazują, że doktorant ma bardzo dobre rozeznanie w tematyce podjętej w rozprawie, którą jest problematyka wpływu ekonomicznego morskich farm wiatrowych na rozwój lokalny (na przykładzie Polski i Wielkiej Brytanii).

Przegląd przedmiotowej literatury i omówienie ram teoretycznych pracy są rozproszone w kilku miejscach rozprawy, ale w przypadku przyjętej konwencji pracy na którą składa się cykl artykułów – jest to w oczywisty sposób uzasadnione.

Ocena poprawności identyfikacji problemu badawczego oraz trafności postawienia pytań, sformułowania hipotez i wskazania celów

Ważną, w ocenie rozprawy doktorskiej, częścią jest jej wstęp, który w recenzowanej pracy zawarty jest na stronach 12-32. W tym miejscu dokonuje się zwykle konceptualizacji pracy naukowo-badawczej, tzn. identyfikuje problem badawczy, formułuje pytania, hipotezy i wynikające z nich cele oraz omawia zastosowane metody badawcze, a także przyjętą strukturę pracy.

Identyfikacja problemu badawczego oraz uzasadnienie podjęcia wybranej tematyki badawczej dokonane przez Autora rozprawy we „Wstępie” (str. 12-18) są merytorycznie poprawne i dość szczegółowo omawiają „tło” rozprawy.

Na str. 18 Autor zdefiniował jeden cel główny pracy i jeden cel szczegółowy. Oba odwołują się do zidentyfikowanych we wcześniejszych fragmentach wstępu luk badawczych – logika ich sformułowania nie budzi więc zastrzeżeń. Zdaniem recenzenta jednak samo rozróżnienie w tym miejscu celu głównego i celu szczegółowego – jest niezbyt trafne. W istocie odpowiedni akapit treści znajdujący się na str. 18 opisuje po prostu cel główny pracy. Cele szczegółowe natomiast mogłyby potencjalnie być zidentyfikowane i wskazane w dalszej części wstępu, tzn. w pkt. „1.3. Zarys metodologii badań własnych”, w tabeli 1 (o czym mowa w dalszej części recenzji).

Wstęp do rozprawy naukowej zawiera zwykle zwarte omówienie treści danego dzieła i logikę układu jego części składowych (np. rozdziałów w przypadku monografii naukowej). Tak też jest w przypadku recenzowanej pracy, z tą jednak oczywistą różnicą (wynikającą ze specyfiki rozprawy opartej na cyklu publikacji), że na str. 18-22 Autor zwarte omówił treści poszczególnych artykułów naukowych składających się na rozprawę doktorską i – co ważne – wyjaśnił dokładnie powiązania między nimi oraz to jak treści poszczególnych publikacji odnoszą się do tematyki dysertacji ujętej w jej tytule. Ta część pracy nie budzi zastrzeżeń.

W kolejnej części „Wstępu” zatytułowanej: „1.3. Zarys metodologii badań własnych”, Autor, odnosząc się do artykułów naukowych wchodzących w skład cyklu tworzącego rozprawę doktorską, formułuje pytania badawcze, stawia hipotezy oraz omawia wykorzystane do ich weryfikacji metody badawcze – przypisując je do poszczególnych publikacji. Ten fragment tekstu ilustruje dodatkowo tabela 1, która służy czytelnemu zobrazowaniu przyjętej koncepcji dysertacji oraz wyjaśnieniu logiki badań przeprowadzonych w celu przygotowania poszczególnych publikacji, a ostatecznie również opracowania rozprawy doktorskiej. W tym

miejscu zgłosić można jednak sygnalizowaną już wyżej uwagę dotyczącą formułowania w rozprawie szczegółowych celów/ celu badań.

Dla pełniejszej czytelności konceptualizacji rozprawy można by – na podstawie zidentyfikowanego (i opisanego) problemu badawczego postawić pytania badawcze, na ich podstawie sformułować hipotezy (będące roboczymi, a więc hipotetycznymi odpowiedziami na postawione pytania), które z kolei powinny być wykorzystane do wskazania celów szczegółowych badań (co do zasady równych ilości hipotez), określających działania jakie należy podjąć (tj. prace badawcze jakie należy przeprowadzić) w zakresie zbierania, analizowania i opracowania informacji, które pozwolą zweryfikować hipotezy badawcze i postawić ostateczne tezy. Metody badań i struktura treści rozprawy (w przedmiotowej pracy opisana na str. 18-22) powinna więc wynikać z celów szczegółowych pracy, których w zestawieniu tabelarycznym na str. 23-25 – zabrakło. W przedmiotowej tabeli metody badawcze wynikają niejako „od razu” ze sformułowanych hipotez. Nie podważa to w żaden istotny sposób poprawności wniosku Autora w sferze konceptualizacji prac badawczych, składających się na rozprawę doktorską, jest jednak pewnym rodzajem „pójścia na skrót” w opisie teje.

Celowi ogólnemu pracy (wskazanemu na str. 18) nie towarzyszy więc sformułowanie celów szczegółowych (których można by oczekiwać w tabeli 1 na str. 23-25), a które wskazywałyby konkretne wątki badawcze. Ponieważ jednak rozprawa jest zbiorem artykułów naukowych, to składające się na nią wątki badawcze zostały przez Autora omówione w sekcji „Wstępu” poświęconej strukturze pracy (str. 18-22). Reasumując – ta uwaga recenzenta ma bardziej charakter porządkowy, a więc nie kwestionuje samych walorów merytorycznych pracy. Sposób sformułowania pytań badawczych, odpowiadających im hipotez i dobranych do nich metod badawczych – nie budzi zastrzeżeń. Oznacza to, że konceptualizację badań (i jej opis) można ogólnie określić jako dobrą.

Ocena zastosowanych metod badawczych

Zastosowaną w opracowaniu przedmiotowej rozprawy doktorskiej, generalną metodą badań, jest analiza opisowa wykorzystana w szczególności do opracowania „Wstępu” (str. 12-32), bazująca na wynikach badań uzyskanych z kolei w efekcie zastosowania sześciu szczegółowych metod badawczych wykorzystanych podczas prac nad poszczególnymi, artykułami naukowymi wchodzącymi w skład cyklu składającego się na dysertację.

Mając na uwadze obraną tematykę i charakter rozprawy (cykl publikacji naukowych), sam dobór metod nie budzi zastrzeżeń. Autor dość szczegółowo opisał metody badawcze

Brak typowego zakończenia pracy, a także wspomniany wyżej brak sformułowania celów szczegółowych pracy (w tabeli 1, str. 23-25) rodzi jeszcze jedną uwagę dotyczącą z kolei braku oceny własnej odnośnie do stopnia osiągnięcia założonych celów badawczych, której to zazwyczaj dokonuje się właśnie w zakończeniu. Autor co prawda wspomina w wielu miejscach wstępu o problemach i ograniczeniach w odniesieniu do przeprowadzonych badań, polegających na trudnościach w dostępności do danych lub problemach związanych z ich zbieraniem, jednak spostrzeżenia te są dość rozproszone w tekście. Trudno więc na ich podstawie stwierdzić, ocenić czy autor zrealizował pierwotnie planowane zamierzenia badawcze, w szczególności w kontekście tematyki całej rozprawy doktorskiej. Uwaga ta ma jednak podobnie jak wcześniejsza charakter bardziej porządkowy niż merytoryczny i nie umniejsza w istotny sposób oceny uzyskanych wyników i wniosków w ramach recenzowanej dysertacji.

Konceptualizację rozprawy doktorskiej można w związku z tym uznać za poprawną.

Konkludując można więc uznać, że Autor, bazując na kanwie opracowanych wcześniej artykułów naukowych, przeprowadził w treści rozprawy doktorskiej (w jej „Wstępie”) poprawny merytorycznie wywód logiczny, w efekcie którego dostarczył argumentów pozwalających zweryfikować sformułowane we „Wstępie” hipotezy, a tym samym postawić tezy końcowe.

Ocena poprawności struktury rozprawy

Z racji na opracowanie rozprawy doktorskiej na bazie cyklu publikacji recenzowana dysertacja ma nietypową budowę, której zasadnicza (tj. merytoryczna) część składa się ze „Wstępu” (podzielonego jeszcze na cztery sekcje: 1.1. Cel pracy i uzasadnienie podjętej tematyki badawczej; 1.2. Struktura pracy naukowej; 1.3. Zarys metodologii badań własnych; 1.4. Wyniki i dyskusja) wraz z towarzyszącym mu zestawieniem wykorzystanej przy jego pisaniu literatury oraz sześciu artykułów naukowych.

Uwagi co do poprawności struktury tak zredagowanej rozprawy sformułowano już w zasadzie wyżej. Sprowadzają się one przede wszystkim do sugestii recenzenta odnośnie ujęcia w treści pracy wyraźnie wyodrębnionego zakończenia, które byłoby miejscem sformułowania tez końcowych rozprawy i może nieco szerszego ich omówienia.

Jeżeli chodzi o strukturę treści poszczególnych artykułów naukowych to można przyjąć, że odpowiada ona wymogom redakcyjnym, w związku z czym kwestia ta nie jest poddawana w tym miejscu bardziej wnikliwej ocenie.

Uwagi co do zawartości merytorycznej rozprawy oraz trafności wnioskowania

Jak już wspomniano przedłożona do recenzji rozprawa doktorska ma formę cyklu sześciu artykułów naukowych, poprzedzonych obszernym wstępem o charakterze autoreferatu. Taka konstrukcja dysertacji jest obecnie coraz częściej praktykowana w naukach społecznych, pod warunkiem jednak zachowania wyraźnej spójności problemowej, metodologicznej i celowej między poszczególnymi publikacjami tworzącymi rozprawę. W analizowanym przypadku zasadniczym kryterium oceny jest więc to, czy zgromadzony i przedłożony do oceny dorobek publikacyjny rzeczywiście tworzy logicznie powiązaną całość badawczą, odpowiadającą tematowi rozprawy, tj.: *Identyfikacji ekonomicznego wpływu morskich farm wiatrowych na poziomie lokalnym na podstawie analizy przypadku farm brytyjskich i polskich.*

Spójność problemowa i zakres tematyczny. Z analizy wstępu, w którym streszczono zasadnicze wątki ujętych w strukturze rozprawy artykułów wynika, że autor konsekwentnie koncentruje się na zagadnieniach ekonomicznego wymiaru rozwoju morskiej energetyki wiatrowej (MEW), ze szczególnym uwzględnieniem takich aspektów jak:

- kondycja finansowa podmiotów sektora energetycznego,
- potencjał rozwojowy i kosztowy sektora *offshore wind*,
- znaczenie morskiego planowania przestrzennego,
- percepcja interesariuszy lokalnych,
- przestrzenna dystrybucja korzyści gospodarczych,
- rynek pracy i zapotrzebowanie na kompetencje zawodowe.

Mając powyższe na uwadze zakres tematyczny poszczególnych publikacji można uznać za stosunkowo szeroki, choć nadal pozostający w obrębie jednego, nadrzędnego problemu badawczego jakim są ekonomiczne efekty rozwoju sektora *offshore wind*. Artykuły zebrane w rozprawie obejmują różne poziomy analizy: od makroekonomicznego (prognozy mocy zainstalowanych i kosztów w skali Europy), poprzez poziom „mezo” (planowanie przestrzenne, łańcuchy dostaw), aż po poziom lokalny (percepcja interesariuszy, rynek pracy, dystrybucja korzyści w miejscowym układzie przestrzennym/ terytorialnym). Taka wielo-skalowość stanowi niewątpliwą wartość rozprawy, gdyż pozwala osadzić lokalny wpływ rozwoju MEW w szerszym kontekście gospodarczym i instytucjonalnym.

Jednocześnie należy zauważyć, że nie wszystkie artykuły w równym stopniu odnoszą się bezpośrednio tylko do lokalnego wymiaru oddziaływania morskich farm wiatrowych. W szczególności pierwszy artykuł, dotyczący finansowej efektywności producentów energii odnawialnej w Regionie Morza Bałtyckiego, ma charakter bardziej ogólny i prezentuje podejście raczej sektorowe niż lokalne (terytorialne). Jego obecność w cyklu można jednak uzasadnić jako teoretyczno-empiryczne tło dla dalszych analiz (co sugeruje też Autor), wskazujące na ekonomiczną racjonalność inwestycji w OZE jako warunek wstępny pojawienia się w dalszej kolejności efektów lokalnych (*local content*). Podobnie artykuł prognostyczny dotyczący potencjału *offshore wind* w Europie pełni funkcję kontekstową w całym zbiorze, nie zaś *stricte* analizę lokalną.

W rezultacie można stwierdzić, że spójność problemowa cyklu jest jednak zachowana, choć ma ona charakter raczej „koncentryczny” (tj. budujący narrację naukową na zasadzie: „od ogółu do szczegółu”) niż jednorodny tematycznie (tj. taki gdzie wszystkie artykuły omawiałyby np. jedno zagadnienie/ problem, ale badany w różnych układach terytorialnych). Rdzeń rozprawy stanowią przede wszystkim artykuły dotyczące planowania przestrzennego, percepcji interesariuszy, przestrzennej dystrybucji korzyści oraz rynku pracy, które wprost odnoszą się do lokalnego wymiaru oddziaływania MEW.

Spójność metodologiczna i oryginalność podejścia. Rozprawa cechuje się znacznym zróżnicowaniem metod badawczych: od modeli panelowych i prognoz ilościowych, poprzez badania ankietowe i wywiady pogłębione, aż po analizy przestrzenne i wykorzystanie danych typu *big data* (*web scraping* ofert pracy). Z jednej strony może to więc sprawiać wrażenie metodologicznej złożoności/ heterogeniczności (żeby nie powiedzieć – eklektyzmu), z drugiej jednak – w kontekście złożoności badanego zjawiska – należy uznać je za podejście uzasadnione i merytorycznie produktywne.

Na szczególne podkreślenie zasługuje adaptacja i rozwinięcie metody *Spatial Economic Benefit Analysis* (SEBA), która została dostosowana do warunków polskich i wykorzystana do przestrzennej alokacji korzyści gospodarczych wynikających z rozwoju sektora *offshore wind*. Element ten można uznać za istotny wkład oryginalny autora w rozwój warsztatu badawczego, zwłaszcza, że metoda ta została powiązana z analizą kontraktów łańcucha dostaw i danymi przestrzennymi dotyczącymi przemysłu morskiego.

Również wykorzystanie danych z portalu LinkedIn do analizy rynku pracy stanowi rozwiązanie nowatorskie i adekwatne do dynamiki badanego sektora. Autor jest przy tym świadomy ograniczeń wynikających z dostępności i jakości danych, co zostało *explicite*

zaznaczone w części metodologicznej. Taka auto-refleksyjność metodologiczna zwiększa wiarygodność wnioskowania i wskazuje na dojrzałość badawczą.

Trafność i logika wnioskowania. Wnioski formułowane w rozprawie mają w większości charakter ostrożny i wyważony, co należy ocenić pozytywnie. Autor nie dokonuje nadmiernych uogólnień, lecz wskazuje na zależności i tendencje, podkreślając jednocześnie wczesny etap rozwoju sektora *offshore wind* w Polsce oraz ograniczenia danych empirycznych.

Do kluczowych konkluzji (tez) wymienionych przez Autora rozprawy należą m.in.:

- wyższa rentowność producentów energii odnawialnej w porównaniu z konwencjonalnymi,
- niedostosowanie europejskiego łańcucha dostaw do ambitnych celów instalacyjnych uwarunkowanych polityką energetyczno-klimatyczną,
- wysoka wartość renty przestrzennej z morskiej energetyki wiatrowej,
- związek akceptacji społecznej z możliwością partycypacji w korzyściach gospodarczych (*vide local content*),
- nierównomierna, skoncentrowana wokół wybranych portów dystrybucja efektów ekonomicznych,
- dynamiczny rozwój rynku pracy w Polsce w sektorze *offshore wind*.

Wnioski te są logicznie powiązane z przedstawionymi w rozprawie analizami i zasadniczo wynikają z zastosowanych metod badawczych. Szczególnie trafne wydaje się połączenie wniosków ekonomicznych z przestrzennym i społecznym wymiarem rozwoju sektora, co pozwala uniknąć redukcjonistycznego, a więc wyłącznie finansowego ujęcia problemu, charakterystycznego dla bardziej spłyconych analiz.

Pewne wątpliwości może natomiast budzić stopień bezpośredniego powiązania niektórych analiz makroekonomicznych z lokalnym poziomem oddziaływania farm wiatrowych. Związek ten jest we „Wstępie” – autoreferacie wyjaśniony, jednak w samych artykułach bywa raczej ukazywany jako pośredni. Nie podważa to jednak trafności wnioskowania jako takiego, lecz raczej wskazuje na niejednorodny stopień „lokalności” poszczególnych komponentów cyklu badawczego (i publikacyjnego).

Całościowa ocena merytoryczna. Podsumowując, przedłożone artykuły tworzą spójną, choć wielowymiarową i zróżnicowaną metodologicznie całość, którą można uznać za rozprawę doktorską odpowiadającą zadeklarowanemu tematowi. Spójność ta nie polega jednak na jednorodności problemowej każdego z tekstów, lecz na konsekwentnym budowaniu

wieloaspektowego obrazu ekonomicznych mechanizmów rozwoju morskiej energetyki wiatrowej i ich przełożenia na poziom lokalny.

Najmocniejszymi – według recenzenta – stronami rozprawy są:

- 1) integracja analiz ekonomicznych, przestrzennych i społecznych,
- 2) oryginalne rozwiązania metodologiczne (adaptacja metody SEBA, wykorzystanie *big data* do analiz rynku pracy w interesującym sektorze),
- 3) rzeczowość, ale i ostrożność wnioskowania,
- 4) wyraźny komponent aplikacyjny dla polityk publicznych i planowania przestrzennego.

Słabszym elementem jest relatywnie pośredni związek części analiz makroekonomicznych z lokalnym poziomem oddziaływania, co jednak nie niweczy ogólnej spójności konstrukcji badawczej. W efekcie rozprawę można ocenić jako merytorycznie dojrzałą, logicznie ustrukturyzowaną i prezentującą trafne, empirycznie umocowane wnioski dotyczące ekonomicznego wpływu morskich farm wiatrowych na poziomie lokalnym.

Walory aplikacyjne przeprowadzonych badań. Na szczególne podkreślenie zasługuje również potencjał aplikacyjny przeprowadzonych badań, wykraczający miejscami poza czysto akademicki wymiar rozprawy. Analizy zaprezentowane w cyklu artykułów posiadają wyraźną użyteczność praktyczną, zwłaszcza w kontekście procesów zintegrowanego planowania rozwoju w układach terytorialnych, w których konieczne jest jednocześnie uwzględnianie uwarunkowań przestrzennych, środowiskowych, społecznych i ekonomicznych. Wyniki pracy wskazują bowiem nie tylko na skalę potencjalnych korzyści gospodarczych wynikających z rozwoju morskiej energetyki wiatrowej, lecz przede wszystkim na mechanizmy ich dystrybucji oraz czynniki warunkujące ich koncentrację bądź rozproszenie w przestrzeni.

Szczególne wartości praktyczne rozprawy polega więc na tym, że autor nie ogranicza się do identyfikacji efektów ekonomicznych *sensu stricto*, lecz konsekwentnie ukazuje ich powiązania z procesami planowania przestrzennego, strukturą/ specyfiką łańcuchów dostaw, rynkiem pracy oraz percepcją lokalnych interesariuszy. Takie ujęcie pozwala traktować wyniki badań jako narzędzie potencjalnie wspomagające politykę rozwoju lokalnego i regionalnego, a także procesy decyzyjne w zakresie morskiego planowania przestrzennego (MSP). W szczególności adaptacja i rozwinięcie metody SEBA oraz wprowadzenie kategorii renty przestrzennej umożliwiają kwantyfikację wartości ekonomicznej przestrzeni morskiej i jej powiązanie z realnymi strumieniami kontraktów i zatrudnienia, co może stanowić bezpośrednie wsparcie dla administracji publicznej w procesach alokacji funkcji gospodarczych i oceny wariantów zagospodarowania przestrzeni morskiej i nadmorskiej.

Przyglądając się wynikom rozprawy z perspektywy zintegrowanego planowania rozwoju istotne jest również to, że badania autora pozwalają potencjalnie zidentyfikować współzależności między różnymi sub-systemami lokalnych układów terytorialnych – np. gospodarką portową, rynkiem pracy, sektorem usług, przemysłem stoczniowym czy turystyką – oraz wskazać, w jaki sposób rozwój jednego sektora (*offshore wind*) może generować zarówno efekty mnożnikowe, jak i relacje konkurencyjne, czy też sytuacje konfliktowe w stosunku do innych form użytkowania przestrzeni morskiej. Artykuły dotyczące percepcji interesariuszy oraz morskiego planowania przestrzennego szczególnie wyraźnie ukazują, że decyzje inwestycyjne w obszarze energetyki morskiej mają charakter systemowy i wpływają na lokalne układy społeczno-gospodarcze nie tylko poprzez bezpośrednie przepływy finansowe, lecz również poprzez zmianę struktury zatrudnienia, wizerunku miejsca oraz oczekiwań rozwojowych społeczności nadmorskich.

W tym sensie przedstawione badania dostarczają argumentów i narzędzi umożliwiających operacjonalizację idei integracji planowania, która w dokumentach strategicznych często pozostaje na poziomie deklaratywnym. Aby integracja aspektów przestrzennych, środowiskowych i społeczno-ekonomicznych nie była jedynie postulatem czysto normatywnym, konieczne są tego rodzaju jak zawarte w rozprawie analizy pozwalające zrozumieć realne mechanizmy funkcjonowania lokalnych gospodarek, struktur zależności sektorowych oraz przestrzennych wzorców koncentracji korzyści i kosztów. Cykl artykułów składających się na przedmiotową rozprawę dostarcza właśnie takiego rodzaju wiedzy empirycznej – od analiz finansowych przedsiębiorstw i prognoz rozwoju łańcuchów dostaw, poprzez badania percepcji interesariuszy, aż po przestrzenną dystrybucję efektów ekonomicznych i dynamikę rynku pracy, choć – rzecz jasna – tylko w odniesieniu do jednego sektora.

W rezultacie recenzowana rozprawa doktorska może być postrzegana nie tylko jako wkład w rozwój teorii ekonomii sektora *offshore wind*, lecz także jako praktyczne kompendium narzędzi analitycznych i interpretacyjnych, które mogą znaleźć zastosowanie w planowaniu strategicznym gmin nadmorskich, regionów portowych, administracji morskiej oraz instytucji odpowiedzialnych za politykę energetyczną i przestrzenną państwa. Jej znaczenie polega zatem na tworzeniu swoistego „pomostu” między analizą naukową, a praktyką zarządzania rozwojem terytorialnym, w której decyzje inwestycyjne wymagają coraz częściej wielokryterialnego, interdyscyplinarnego i opartego na danych podejścia.

Ocena umiejętności poprawnej i przekonywującej prezentacji wyników przeprowadzanych badań

Jeżeli chodzi o sposób prezentacji wyników badawczych przeprowadzonych na potrzeby rozprawy doktorskiej to, poza bardzo drobnymi uwagami krytycznymi, natury techniczno-edytorskiej (omówionymi dalej), przyjęta przez Autora rozprawy konwencja prezentacji wyników przeprowadzonych studiów i analiz – nie budzi zastrzeżeń.

Uzyskane w toku badań wyniki są prezentowane w sposób szczegółowy przede wszystkim w poszczególnych artykułach naukowych, które zawierają, poza tekstem, bardzo bogaty materiał ilustracyjny i tabelaryczny co oczywiście podnosi ocenę całej pracy.

Część wprowadzająca do przedmiotowej rozprawy („Wstęp”), służąca jej konceptualizacji i zarazem będąca rodzajem autoreferatu jako to już zauważono wyżej, omawia zawarte w jej treści zagadnienia w sposób przede wszystkim opisowy; uzupełnieniem tekstu głównego jest tu jedna tabela (str. 23-25). Ten sposób prezentacji treści można znać za poprawny i wystarczający.

Ocena doboru i znajomości źródeł informacji wykorzystanych przy pisaniu pracy

Ze względu na charakter niniejszej rozprawy, opartej na cyklu publikacji, nie zawiera ona jednego spisu bibliograficznego, ale sześć odrębnych zestawień literatury wykorzystywanej przy pisaniu każdego z artykułów naukowych. Wykazane w nich źródła wtórne są bardzo liczne, w zdecydowanej większości anglojęzyczne, aktualne i bardzo dobrze dobrane merytorycznie. Dodatkowo na str. 33-36 rozprawa zawiera jeszcze spis bibliograficzny źródeł literatury wykorzystanej przy pisaniu „Wstępu” – liczący 51 pozycji, również anglojęzycznych, poprawnie dobranych merytorycznie i także aktualnych.

Ogólnie przywoływana literatura jest dobrze dobrana do tematyki rozprawy od strony merytorycznej i aktualna.

Poza źródłami wtórnymi Autor opracowując poszczególne artykuły korzystał także ze źródeł pierwotnych uzyskanych w toku badań empirycznych (m.in. dane z baz branżowych dla sektora MEW, dane z wywiadów pogłębionych, dane pozyskane w formie *web-scrapingu* i in. dane statystyczne dotyczące rozwoju sektora OZE / MEW).

Mając na uwadze tematykę i charakter rozprawy bazującej na cyklu publikacji, jak i uwzględniając metody badań zastosowane przy jej opracowaniu, dobór źródeł od strony merytorycznej należy całościowo uznać za poprawny.

Uwagi formalne i edytorskie – dotyczące techniki pisania pracy (poprawności językowej, umiejętności formatowania tekstu, tabel, rysunków, prawidłowości sporządzania przypisów itd.)

Od strony językowej można uznać, że rozprawa doktorska została napisana w sposób generalnie poprawny – żargon pracy ma charakter naukowy. Autor używa fachowej terminologii, specyficznej dla przyjętej tematyki pracy. Uchybienia stylistyczne to głównie drobne błędy frazeologiczne, nie utrudniające jednak percepcji treści pracy podczas jej czytania.

W pracy zdarzają się też nieznaczne błędy o charakterze redakcyjnym, np. na str. 121 znajduje się najprawdopodobniej błędny podpis w języku polskim do ryciny nr 5: „...Dystrybucja geograficzna analizowanych polski projektów...”, a powinno być zapewne: „...Dystrybucja geograficzna analizowanych brytyjskich projektów...”.

Jeżeli chodzi o sposób edycji i formatowania tekstu w części rozprawy zawierającej poszczególne, opublikowane artykuły naukowe to zakłada się, że sposób ich zredagowania odpowiada wymogom stawianym przez redakcje właściwych czasopism.

Jeżeli chodzi o sposób edycji i formatowania tekstu w części rozprawy opracowanej przez Autora na potrzeby sporządzenia materiału przekazanego do recenzji, towarzyszącego publikacjom naukowym (str. 1-44), to można uznać, że ta część rozprawy jest zredagowana poprawnie (nie budzi większych zastrzeżeń). Drobnym błędem formalnym jest niewskazywanie w odnośnikach do literatury umieszczonych w tekście (w nawiasach) zakresów stron w źródłach bibliograficznych, na które powołuje się Autor, co jest przecież standardową praktyką w redagowaniu tekstów naukowych.

Wszystkie dostrzeżone błędy edytorskie i stylistyczne można uznać za nieznaczne i przez to niemające wpływu na ocenę merytoryczną rozprawy doktorskiej.

Zaletą pracy jest jej dwustronny – oszczędzający papier – wydruk.

Wniosek końcowy

Tak jak podkreślono to w początkowej części recenzji – podjęty przez Autora temat rozprawy jest niezwykle ważny tak z poznawczego jak i praktycznego punktu widzenia.

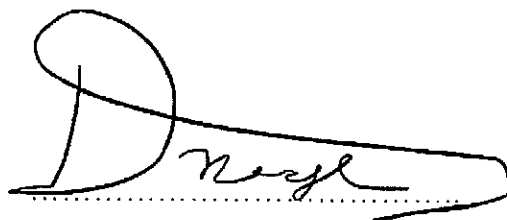
Niewątpliwym walorem pracy jest samodzielność przeprowadzonych studiów i analiz z zakresu mechanizmów rozwoju sektora MEW i ich wpływu na lokalne systemy społeczno-gospodarczo-przestrzenne z uwzględnieniem tzw. *local content*. Uzyskane efekty (opracowane publikacje naukowe), dokumentują umiejętność prowadzenia badań w dyscyplinie ekonomii i finansów. Przeprowadzone badania doprowadziły do opracowania przez Autora ciekawych i oryginalnych rozwiązań metodologicznych oraz sformułowania wniosków powiększających zasoby wiedzy naukowej.

Sposób ujęcia tematyki rozprawy wskazuje nie tylko na jej poznawczy, ale także użytkowy, a nawet potencjalnie aplikacyjny charakter (zakładając możliwą implementację wypracowanych przez autora metod wnioskowania do praktyki planistycznej i decyzyjnej).

Dorobek naukowy Pana mgr Tomasza Laskowicza (scharakteryzowany na str. 37-40), na który składają się wystąpienia konferencyjne, współpraca międzynarodowa i zaangażowanie w realizację projektów badawczych, a także współpraca z praktyką gospodarczą, wskazuje na dojrzałość naukową Doktoranta i wzmacnia pozytywną opinię o opracowanej przez niego dysertacji.

Oświadczenia współautorów dwóch z publikacji wchodzących w skład cyklu artykułów naukowych tworzących rozprawę doktorską (zamieszczone na str. 42-43) pozwalają stwierdzić istotne zaangażowanie Autora w ich przygotowaniu.

Reasumując stwierdzam, że recenzowana praca spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim określone w art. 187, ust. 1-3, ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.). Mając to na uwadze wnioskuję o dopuszczenie dysertacji Pana mgr Tomasza Laskowicza do publicznej obrony.

/-/ Dominik Drzazga

Łódź, dn. 11 lutego 2026 r.